

Во издание на скопската издавачка куќа „Култура“ во едицијата „Современа општествена мисла“ излезе од печат книгата на д-р Михајло Миноски „Политиката на Австро-Унгарија спрема Македонија и македонското прашање (1878—1903)“. Во неа се третираат економските и политичките аспекти на австроунгарската политика кон Македонија во временскиот интервал од Берлинскиот конгрес до Илинденското востание.

Книгата содржи предговор, вовед, осум глави (поделени во два дела), заклучок, преглед на изворите и литературата и индекс.

Делото е базирано врз бројна необјавена архивска документација, публикувани архивски материјали и обемна литература.

Во воведот авторот накратко се осврнува на поважните консултирани извори и литература. Тој веднаш дава преглед на проучувањата на австриско-македонските односи во современата македонска историографија.

Првиот дел од книгата (стр. 27—192), кој содржи четири глави, е посветен на економските аспекти на политиката на Австро-Унгарија спрема Македонија. Притоа, во првиот дел се поместени бројни табели од економска природа.

Првата глава е посветена на општествено-економските услови во Македонија во втората половина на минатиот век. Разгледувајќи ги проблемите во македонското стопанство, авторот се осврнува на аграрните односи, земјоделското и сточарското производство, занаетчиството, мануфактурното и индустриското производство.

Втората глава „Трговските врски на Австро-Унгарија со Македонија“ претставува всушност вовед во предметната тематика. Притоа, авторот го презентира историјатот на трговските договори на Хабзбуршката монархија со Османската империја, почнувајќи од првиот договор во 1617 година па се до оној во 1862 година. Натому, авторот ја акцентира улогата на хабзбуршките дипломатски претставници во Македонија, чија актива датира од отворањето на првото австриско дипломатско претставништво во Македонија, австрискиот вице-конзулат во Солун во 1768 година. Осврнувајќи се на дејноста на австро-унгарските трговски комори во Османската држава, авторот посебно се задржува на австроунгарската трговска комора во Солун. Потоа авторот накратко ги проследува македонско-австриските трговски врски до 1878 година.

Во следната глава „Изградбата на железници и економската пенетрација на Австро-Унгарија во Македонија до 1903 година“, авторот ја анализира австриската улога при изградбата и експлоатацијата на македонските железници во втората половина на минатиот и почетокот на веков. Посебно го акцентира австро-унгарскиот план за изградба на железница на релацијата Босна—Солун (1879—1903) при што констатира: „Проектот за изградба на директна железничка линија од Виена за Солун, преку Босна, кој, впрочем, никогаш и не бил реализиран, најјасно и многу прецизно го одразувал правецот на експанзионистичките ст-

ремежи на Двојната монархија и етапите на пробивот: Босна и Херцеговина како прва, Новопазарскиот санџак како втора и Македонија како последна етапа по патот за постигање на далекусежната цел за излез на Егејско Море во Солун“. (334)

Во последната глава од I дел, авторот мошне детално ја проследува поморската трговија и трговијата по железниците на Австро-Унгарија со Македонија, со акцент на втората половина на XIX и почетокот на XX век.

Вториот дел „Политиката на Австро-Унгарија спрема Македонија и македонското прашање“, кој ги содржи последните четири глави, иако е помал по обем (стр. 195—328) сепак има поголема специфична тежина, па затоа не случајно го наметнал и насловот на самата книга.

Во првата (V-та) глава од II дел авторот ја претставува Македонија како интересно подрачје на Хабзбуршката монархија во плановите и договорите за поделба на Османската империја поаѓајќи од планот на отец Жан Копен од 1686 година па се до планот на Бресниц фон Судакоф од 1898 година, според кој Балканскиот Полуостров би бил поделен „на два дела, источен и западен, со граница на реката Струма. Во западниот дел: кралствата Србија и Грција, како и кнежевството Црна Гора би ги задржале своите национални територии без примеси, додека останатиот дел од Албанија и Македонија би биле управувани од Австро-Унгарија, во исто својство како и управувањето со Босна и Херцеговина по Берлинскиот конгрес“. (212) Поради тоа, Миноски констатира дека споменати-

ов проект на „Судакоф од 1898 година за поделба на Османската империја претставувал најцелосен израз на империјалистичките стремeжи на Хабзбуршката империја на Балканскиот Полуостров, израз на стремeжите на највоинствениот дел од австроунгарската буржоазија за доминација на Полуостровот“.

Шестата глава е посветена на австроунгарско-турските политички односи и Македонија. Притоа е опфатен периодот од Големата точна криза до предвечерјето на Илинденското востание. Благодарeјќи на спогодбите во Рајхштат и Будимпешта, како и на поддршката на останатите европски големи сили, Австро-Унгарија мошне лесно го срушила Санстефанскиот прелиминарен договор. Оттаму „на Берлинскиот конгрес Австро-Унгарија по дипломатски пат успеала да ги собере плодовите од одредбите на претходните спогодби со Русија и на руските победи во Руско-турската војна.... (Тогаш) целосно била реализирана првата, а делумно и втората етапа на патот кон крајната цел освојување на Македонија и излегување на Егејското Море во Солун“ (336) Проследувајќи ја миротворната“ политика на Австро-Унгарија кон Османската империја, респективно и кон Македонија, во периодот по Берлинскиот конгрес, авторот посебен акцент ставил на австроунгарско-руската спогодба од 1897 година, како и на Февруарските (падарски) реформи од 1903 година.

Во следната глава е презентирани астроунгарската поддршка и заштита на католичката пропаганда и на унијатите — за засилува-

ње на нејзиното политичко влијание во Македонија во третира-ниот период.

Последната, осма, глава е посветена на македонското нацио-налноослободително движење и Австро-Унгарија. Најпрво, авторот ја презентира политиката на Австро-Унгарија кон македонското националноослободително движење во доба на Источната криза. Посебно го подложува на анализа односот на Хабзбуршката монархија кон организираното македонско национално-ослободително движење од последната деценија на минатиот и почетокот на овој век. „Нагласениот интерес на Двојната монархија, и покрај нејзиниот непријателски став кон македонското националноослободително движење, имал и соодветни позитивни реперкусии бидејќи придонесувал за запознавање на јавноста, односно на народите на Монархијата со македонското прашање, за афирмација на македонското националноослободително движење“. (342)

На крајот, во заклучокот, авторот дава синтетизиран преглед на презентираната проблематика.

Потребно е да истакнеме дека веројатно поради невнимателност на коректорите, во книгата се провлекле печатни грешки, како на пр. на стр. 65 стои Свиштовски мир од 1605 година, а треба Житвански мир од 1606 година; на стр. 290 стои Макс Мублие, а треба Макс Шублие; на стр. 310 стои генерал Цанков, а треба Цончев; на стр. 339 — реформна програма од февруари 1902 година, а треба 1903 г. и сл.

Австро-Унгарија заедно со Русија го чинела историскиот тандем на „најзаинтересираните“ европски сили за судбината на Балканот. Оттаму разработката на аспекти на нејзината политика кон Македонија во третиралиниот бурен период од поновата македонска историја — во споменатиов научен труд на Михајло Миноски, претставува евидентен придонес кон македонската историографија.

Димитар ДИМЕСКИ

Ангел Динев (Материјали од симпозиумот „Ангел Динев ...“) Дојрански ракувања '82, Скопје, 1982, 217.

Ангел Динев е еден од втемелувачите на современата македонска публицистика и историографија. Неговиот макотрпен животен пат распнат меѓу сцили и харибди, вроди животно дело. Оттаму, по повод 30-годишнината од неговата смрт, во јуни 1982 година во Стар Дојран се одржа научниот собир „Ангел Динев — истакнат македонски деец, општественик и историски публицист“ — во рамките на VI-те Дојрански ракувања.

Во публикацијата, на 217 страници голем формат се презентирани материјалите од симпозиумот: воведниот и завршниот збор на Томе Момировски, регистарот на дискутантите и на продискутантите теми, како и 20-на реферати, соопштениеја и сеќавања на еминентни македонски научни, јавни и културни работници посветени на различни аспекти од дејноста и творештвото на Ангел Динев, редакторот на „Македонски весник“ и авто-